

SOHALARNI RIVOJLANTIRISHDA SUN'IY INTELEKTNING O'RNI

Rajabov Feruz Baxrom o'g'li

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti 3-bosqich talabasi

Madina Madiyeva

Ilmiy rahbar

Annotatsiya. Sun'iy intellekt so'nggi yillarda tez rivojlanib, hayajon va ish bilan ta'minlash kelajagi haqida xavotirlar tug'dirdi. Katta til modellari buni aks ettiradi. Ushbu kuchli tizimlar insonga o'xshash tilni tushunish va yaratish uchun katta hajmdagi matn ma'lumotlariga asoslangan.

Kalit so'zlar: Sun'iy intellekt, AI- Artificial Intelligence, ML- Machine Learning, LLM- Large Language Models,

KIRISH

Sun'iy intellekt (AI) so'nggi yillarda juda rivojlandi, bu hayajonni keltirib chiqardi va ish bilan ta'minlanish kelajagi haqida xavotirlarni uyg'otdi. Katta til modellari buning so'nggi misolidir. AI ning ushbu kuchli to'plamlari insonga o'xshash tilni tushunish va yaratish uchun katta hajmdagi matn ma'lumotlariga o'rgatilgan.¹

AI o'zi nima va nima vazifalarni bajaradi? Sun'iy intellekt (AI-Artificial Intelligence) — kompyuter tizimlarining inson aqliga o'xshash funksiyalarni bajarish qobiliyatidir. Bu texnologiya mashinalarga o'rganish, muammolarni hal qilish, tilni tushunish va qarorlar qabul qilish imkonini beradi. AI turli sohalarda, masalan, tibbiyot, moliya va avtomatlashtirishda keng qo'llaniladi.

Sun'iy intellekt (AI) — kompyuter tizimlarining inson aqlini simulyatsiya qilish qobiliyatidir. U bir necha asosiy sohalarda faoliyat yuritadi:

¹ <https://www.unite.ai/uz/the-impact-of-ai-and-llms-on-the-future-of-jobs/>
www.pedagoglar.org

1. O'rganish: Mashinani o'rganish (ML- Machine Learning) — AI ning bir qismi bo'lib, tizimlar ma'lumotlardan o'rganadi va tajribaga asoslangan qarorlar qabul qiladi.

Mashinani o'rganish - bu modellarni ma'lumotlarga moslashtirish va modellarni ma'lumotlar bilan o'qitish orqali "o'rganish" uchun statistik usul. Mashinani o'rganish AIning eng keng tarqalgan shakllaridan biridir; Deloitte kompaniyasining 2018-yilda tashkilotlari sun'iy intellektga intilayotgan 1100 nafar AQSH menejeri o'rtasida o'tkazgan so'rovida so'ralgan kompaniyalarning 63 foizi o'z bizneslarida mashina o'rganishdan foydalanishgan.² Bu sun'iy intellektga bo'lgan ko'plab yondashuvlarning asosini tashkil etuvchi keng texnikadir va uning ko'plab versiyalari mavjud. .

2. Tabiiy tilni qayta ishlash: Bu inson tilini tushunish va ishlab chiqarish uchun ishlatiladi. Masalan, chat-botlar va tarjima xizmatlari.

3. Tasvir va video tahlili: AI tizimlari tasvirlarni va videolarni tanib olish va tahlil qilishda qo'llaniladi, bu yuzni tanishdan tortib obyektlarni aniqlashgacha.

4. Robototexnika: AI robotlarga muammolarni hal qilish, muhitga moslashish va avtomatlashtirilgan ishlarni bajarish imkonini beradi.

AI ning afzalliklari: Tezlik va samaradorlikni oshirish; Takrorlanuvchi vazifalarni avtomatlashtirish; Katta ma'lumotlarni tahlil qilishda yordam berish.

Biroq, AI ning rivojlanishi ba'zi xavotirlarni ham keltirib chiqaradi, masalan, ish o'rinlarining yo'qolishi, ma'lumot xavfsizligi va axloqiy masalalar. Shuning uchun, AI ning kelajagi hamda uning insoniyatga ta'siri haqida muhokamalar davom etmoqda.

Katta til modellari (LLM) — "Large Language Models" ning qisqartmasi bo'lib, bu sun'iy intellekt tizimlari inson tilini tushunish va ishlab chiqarish uchun katta hajmdagi matn ma'lumotlaridan o'qitilgan.

Vazifalari:

² Deloitte Insights *State of AI in the enterprise*. Deloitte, 2018.

www2.deloitte.com/content/dam/insights/us/articles/4780_State-of-AI-in-the-enterprise/AICognitiveSurvey2018_Infographic.pdf. [[Google Scholar](#)] [[Ref list](#)]
www.pedagoglar.org

1. Matnni ishlab chiqarish: Savollarga javob berish, hikoyalar yoki maqolalar yozish.
2. Tilni tushunish: Matnni kontekstga qarab tushunish va ma'nosini aniqlash.
3. Tarjima: Bir tildan boshqasiga matnlarni tarjima qilish.
4. Tavsiya berish: Foydalanuvchilarga ma'lum bir kontekstdagi takliflar yoki ma'lumotlar berish.

LLMlar ko'plab sohalarda, jumladan, mijozlarga xizmat ko'rsatish, ta'lim va kontent yaratishda keng qo'llaniladi.

AI va LLMlar mehnat bozorini qanday o'zgartirishini bilish, korxonalar va xodimlarga o'zgarishlarga moslashish va tez rivojlanayotgan texnologik muhitda raqobatbardosh qolish uchun muhim ahamiyatga ega.

Sun'iy intellektning eng katta yutuqlaridan biri shundaki, u inson xatolarini kamaytiradi. Odamlardan farqli o'laroq, kompyuter mashinasi to'g'ri dasturlashtirilgan bo'lsa, xatolarga yo'l qo'ymaydi, odamlar esa vaqti-vaqti bilan xato qiladilar. Shu sababli, sun'iy intellekt avval saqlangan ma'lumotlarni to'plash, xatolik ehtimolini kamaytirish va har qanday vazifaning aniqligi va aniqligini oshirish orqali ba'zi bir

algoritmalar to'plamidan foydalanadi. Demak, sun'iy intellekt qiyin hisob-kitoblarni talab qiladigan va hech qanday xatosiz bajarilishi mumkin bo'lgan murakkab muammolarni hal qilishga yordam beradi.

Izlanishlar shuni ko'rsatadiki, AI ish va bandlik kelajagiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Eng ko'p zarar ko'rgan tarmoqlar transport, ishlab chiqarish, sog'liqni saqlash, moliya va mijozlarga xizmat ko'rsatish bo'lishi kutilmoqda. Takroriy, muntazam yoki ma'lumotlarni tahlil qilish bilan bog'liq bo'lgan ko'plab ishlar avtomatlashtirilgan bo'lishi mumkin, bu esa ishchilarning ko'chishiga olib keladi. Shu bilan birga, sun'iy intellektni rivojlantirish, ma'lumotlar fani va robototexnika kabi sohalarda ham yangi ish imkoniyatlari paydo bo'lishi mumkin. Aining kelajakdagi kasblarga ta'siri ko'plab axloqiy va ijtimoiy muammolarni keltirib chiqaradi, jumladan, daromadlar tengsizligining kuchayishi, ishlarning qutblanishi va ko'p sonli ishchilarning ko'chishi mumkin. Siyosatchilar,

o'qituvchilar va ish beruvchilar uchun yangi o'quv dasturlarini ishlab chiqish, ishchilar uchun ijtimoiy xavfsizlik tarmoqlarini ta'minlash, tadqiqot va yangi texnologiyalarni ishlab chiqishga sarmoya kiritish orqali ushbu muammolarni hal qilish muhimdir.³

Ilgari texnologiyani qabul qilish to'liqlarida tadqiqotchilar kuzatgan AI ishchi kuchiga ta'sir qilishning bir necha xil usullari mavjud.

Ba'zi ish o'rinlari butunlay sun'iy intellekt bilan almashtiriladi. Bankomat ixtiro qilingandan so'ng, odamlar asosiy operatsiyalar uchun bank xodimlari bilan gaplashishga hojat qolmadi, shuning uchun bank kassirlari rollari soni keskin kamayib ketdi. Biz qo'ng'iroqlar markazi vakillari, transkripsionistlar va turli xil texnologiyalar bilan almashtirilgan boshqa turdagi rollar sonining shunga o'xshash pasayishini ko'rdik

Ba'zi ishlar sun'iy intellekt yordamida ko'paytiriladi. Ba'zi ishlar sun'iy intellekt yordamida samaraliroq bo'ladi. 1800-yillarda aholining 90% dehqonlar edi, biroq texnologiya samaraliroq bo'lgach, bir xil miqdorda oziq-ovqat yetishtirish uchun kamroq fermerlar kerak bo'ldi. AI ni qabul qilishning hozirgi to'liqini bilan AI shifokorlarga yaxshiroq tashxis qo'yish va advokatlarga huquqiy hujjatlarni yanada samaraliroq ko'rib chiqishda yordam beradi.

Ba'zi ishlar sun'iy intellekt tomonidan yoqiladi. Telefon ixtiro qilinishidan oldin telefon operatori degan tushuncha yo'q edi. Ushbu yangi AI to'liqini bilan faqat "tezkor muhandislik" ga yo'naltirilgan mashinalarni o'rganish muhandislarining yangi toifasi mavjud. Bu rol an'anaviy dasturiy ta'minotni ishlab chiqishdan farq qiladi, ammo u AI modellari bilan ishlashning yangi usullariga bo'lgan ehtiyojdan kelib chiqqan.⁴

Odamlardan farqli o'laroq, kompyuter tanaffuslar va yangilanishlarni talab qilmaydi. Oddiy odam 8-9 soatgacha, jumladan, tanaffuslar va yangilanishlarni ham davom ettira oladi, kompyuter mashinasi esa odamlardan farqli o'laroq, 24/7

³ <https://econferenceseries.com/index.php/srnss/article/view/1596>

⁴ <https://www.unite.ai/uz/ai-and-the-future-of-work-reskilling-the-workforce-in-an-age-of-ai/>
www.pedagoglar.org

tanaffuslarsiz ishlaydi va hatto zerikmaydi. Chatbotlar va ishonch telefonlari markazlari doimiy ravishda mijozlar so'rovlarini qabul qilish bilan shug'ullanadigan va sun'iy intellekt tomonidan avtomatik ravishda hal qilinadigan turli veb-saytlarni 24/7 qo'llab-quvvatlashning eng yaxshi namunasi sifatida qaralishi mumkin.[1] Ilmiy fantastikadan tashqarida ko'rinadigan narsa bo'lsa-da, virtual odamlar allaqachon haqiqatdir. Masalan, Boston ilm-fan muzeyidagi " egizaklar " kabi aqlli interfeyslar sun'iy intellekt uchun juda zarur bo'lgan ijtimoiy dinamikani ta'minlaydi. Avatarlar, raqamli yordamchilar yoki Chatbotlar kabi virtual odamlar tejamkor va hech kim bajarmaydigan takrorlanadigan va ko'p vaqt talab qiladigan vazifalarda haftada etti kun 24 soat ishlashi mumkin.⁵

Xulosa:Xulosa qilib aytganda AI(Artificial Language) va LLM(Large Language Models) larning inson hayotiga ta'siri insonlarning qay tomondan qabul qilishiga bog'liq.Sun'iy intelektning insonlarning ish faoliyatiga ta'siri dolzarbligicha qolaveradi, ammo aksi o'laroq sun'iy intellektlarni inson hayot tarziga keltiradigan foydasi ham ulkan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

- 1 <https://www.unite.ai/uz/the-impact-of-ai-and-llms-on-the-future-of-jobs/>
- 2 Deloitte Insights *State of AI in the enterprise*. Deloitte, 2018.
www2.deloitte.com/content/dam/insights/us/articles/4780_State-of-AI-in-the-enterprise/AICognitiveSurvey2018_Infographic.pdf. [[Google Scholar](#)] [[Ref list](#)]
- 3 <https://econferenceseries.com/index.php/srnss/article/view/1596>
- 4 <https://www.unite.ai/uz/ai-and-the-future-of-work-reskilling-the-workforce-in-an-age-of-ai/>
- 5 <https://livetilesglobal.com/pros-cons-artificial-intelligence-classroom/>

⁵ <https://livetilesglobal.com/pros-cons-artificial-intelligence-classroom/>
www.pedagoglar.org